

КОСИЦЬКИЙ К. В.

ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ БЮДЖЕТОМ У ПРОМИСЛОВОМУ ХОЛДИНГУ

Запропоновано підхід до формування моделі управління податковим бюджетом у промисловому холдингу.

Ключові слова: *управління податковим бюджетом, модель управління податковим бюджетом, підхід до формування моделі, промисловий холдинг.*

Предложен подход к формированию модели управления налоговым бюджетом в промышленном холдинге.

Ключевые слова: *управление налоговым бюджетом, модель управления налоговым бюджетом, подход к формированию модели, промышленный холдинг.*

The paper suggests the approach to forming the tax budget in the industrial holding.

Keywords: *tax administration budget management, model tax budget, approach to building model, industrial holding.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У сучасних умовах господарювання процес оподаткування набуває першочергового значення як інструмент впливу держави на поведінку економічних суб'єктів. Одночасно з цим податки та податкові відносини є окремим об'єктом управління у формі корпоративного та державного податкового менеджменту, а ускладнення податкових систем і економічних зв'язків передбачає зростання ролі управління податковими зобов'язаннями.

Податки розглядаються з позиції того, що збільшення податкових зобов'язань підприємства може стимулювати зростання його доходів. Тобто підприємства повинні виконувати податкові зобов'язання, але вони можуть зменшити їх розмір, використовуючи законні способи управління податковими зобов'язаннями. Це передбачає планування підприємствами власних податкових зобов'язань, тобто вони повинні забезпечувати оплату якомога менше податків, не порушуючи при цьому закону. Саме тому значимість та особливості процесу оподаткування передбачають виділення системи управління податковими зобов'язаннями як самостійної сфери фінансового менеджменту незалежно від розміру, організаційно-правової форми та виду діяльності підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання оподаткування та впливу податків на діяльність промислового холдингу, податкового планування та формування системи податкового менеджменту підприємств та їх об'єднань широко досліджувалися як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Ними розглянуто питання про оцінку рівня податків в Україні, теоретичну сутність податкового навантаження як економічної категорії, запропоновано підходи до оптимізації податкового планування на підприємстві, визначено зміст та особливості податкового менеджменту тощо [1–8]. Однак потребує

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

подальших досліджень питання управління податковим бюджетом на різних підприємствах та об'єднаннях підприємств промислового сектору економіки. Зазначене обумовило мету та завдання дослідження.

Мета даного дослідження полягає у розробці підходу до формування моделі управління податковим бюджетом у промисловому холдингу.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних результатів. Організація ефективної системи управління податковими зобов'язаннями підприємств та об'єднань підприємств є важливим напрямом визначення та залучення резервів отримання додаткових доходів або зниження видатків. Це пояснюється тим, що податковому менеджменту властивий комплексний характер, який являє собою різноманіття взаємозв'язків з різними проявами управлінського впливу у внутрішній структурі підприємств. Проте в даний час у багатьох випадках спостерігається відсутність або неефективність системи аналізу зовнішнього середовища, вміння передбачати зміни у податковій політиці держав, здійснювати управління податковими платежами в системі загально-економічного управління, що ускладнює процес ефективного та стійкого функціонування підприємств.

У зарубіжній практиці управління податковими зобов'язаннями здійснюється у рамках загальної системи бюджетування підприємства. Бюджетування безпосередньо пов'язане з управлінням виробництвом, фінансовою діяльністю та управлінським обліком. Процес бюджетування полягає у розробці взаємопов'язаних планів виробничо-господарської діяльності підприємств та його підрозділів з урахуванням поточних і стратегічних цілей їх розвитку. В інформаційному відношенні це система, що об'єднує в єдиний комплекс процеси планування, обліку, контролю та аналізу вартісних показників діяльності промислового холдингу.

Основними перевагами управління податковими зобов'язаннями за допомогою бюджетування є:

щомісячне планування бюджетів структурних підрозділів, яке дозволяє отримати більш точні показники розмірів і структури витрат, ніж інші існуючі системи бухгалтерського обліку;

надання більшої самостійності структурним підрозділам у витрачання своїх коштів у рамках затверджених місячних бюджетів, що підвищує зацікавленість персоналу в успішному виконанні встановлених завдань;

мінімізація кількості контрольних параметрів бюджетів, що дозволяє скоротити непродуктивні витрати робочого часу та витрати фінансових ресурсів;

здійснення режиму жорсткої економії коштів як особливо важливої умови виходу з запобігання кризових явищ у фінансовій сфері.

Система бюджетного планування поєднує взаємодію чотирьох головних елементів бюджетної діяльності: обґрунтування структури бюджетів; безпосереднє формування бюджетів; встановлення відповідальності за виконання бюджетів; механізм погодження та затвердження бюджетів; контроль і коректування бюджетів.

Бюджетування в об'єднанні підприємств зокрема промисловому холдингу має особливості, які обумовлено специфікою системи управління холдингом. Зокрема, це стосується централізації інвестиційної та фінансової діяльності та децентралізації оперативної діяльності. Зазначені особливості необхідно враховувати при бюджетуванні податкових зобов'язань.

Для систематизації розрахунку податкових платежів використовується система бюджетування податків. Податкове бюджетування як найважливіший спосіб управління податковими зобов'язаннями

промислового холдингу передбачає балансування податкових надходжень і платежів. У процесі планування діяльності промислового холдингу на наступний рік при розробці фінансового плану (фінансового бюджетування) податки і платежі виділяються окремим блоком у вигляді податкового бюджету.

Сутність даного підходу полягає в тому, що при цьому концентрується увага не на мінімізації податків, а на реалізації фінансової стратегії промислового холдингу. Так, зокрема у стратегії визначається, що у найближчій перспективі планується інтенсивний розвиток за рахунок власних коштів, тому його завданням є генерування прибутку, що, у свою чергу, передбачає збільшення податків. Однак, згідно з цією ж стратегією, переважну частину прибутку планується використати на придбання основних фондів, тому за рахунок більшої суми амортизації в майбутньому підприємство скоротить величину податку на прибуток. Для того, щоб зробити такі прогнози, необхідно складати податковий бюджет.

Бюджетування податків включає заходи, які спрямовано на визначення планової суми податкових платежів, що підлягають сплаті в майбутніх періодах. Бюджетування податків входить до загального процесу бюджетування на підприємстві, однак має свої особливості, які полягають у такому. Так, зокрема доцільно здійснювати прогнозування майбутнього відтоку грошових коштів у вигляді податкових платежів. Це дозволяє заздалегідь визначити фактичну наявність необхідної кількості коштів для об'єднань підприємств та у разі їх недостатності залучити додаткові джерела для їх формування, що, у свою чергу, знижує ризик появи штрафних санкцій за несплату податків.

Формування податкового бюджету промислового холдингу здійснюється на підставі принципів законності, оптимальності, комплексності, перспективності та природності. При цьому необхідно зазначити, що на процес податкового бюджетування впливають особливості діяльності та форми оподаткування, яку обирає згідно з чинним законодавством підприємство. Вона може бути загальною або альтернативною, у зв'язку з чим і визначається перелік бюджетів податків. Відповідно до Податкового кодексу в Україні діють загальна система оподаткування та спеціальні податкові режими [9]. Суб'єкти господарювання, діяльність яких підпадає під загальну систему оподаткування згідно з чинним законодавством України, сплачують загальнодержавні та місцеві податки та збори.

Процес податкового бюджетування є результативною частиною корпоративного податкового планування, регулювання та контролю, яке притаманне промислового холдингу, а також комбінованим способом оптимізації податкових потоків. При цьому здійснюється вибір оптимальних рішень у сфері податкових надходжень і платежів з метою отримання максимального податкового прибутку з наступним прийняттям рішень щодо його ефективного використання. Кінцевою метою процесу податкового бюджетування є забезпечення довгострокової фінансової стабільності суб'єкта господарювання. Результати корпоративного податкового бюджетування промислового холдингу відображаються у розробленому податковому бюджеті, який містить інформацію про плановане нарахування податків і податкових платежів, що згрупована за видами податків із зазначенням бази оподаткування та кредиторської заборгованості перед бюджетом (включаючи реструктуризовану заборгованість), а також фіксує результати податкової оптимізації.

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

Моделювання податкового бюджету промислового холдингу здійснюється з різним ступенем деталізації як складу самих платежів, так і механізмів їх сплати (рис.).

Рис. Модель управління податковим бюджетом у промисловому холдингу.

Податкове бюджетування включає нарахування податків, бюджетування податкових платежів та планування податкової заборгованості. При бюджетуванні нарахування податків для розрахунку суми нарахування податків у плановому періоді використовують плановані показники для визначення бази оподаткування, податкове законодавство та інші дані. У процесі податкового бюджетування використовується інформація всіх підрозділів промислового холдингу, що обумовлено необхідністю використання для обчислення окремих податків і зборів більш широкого кола даних. Особливістю податкового бюджетування при цьому є розрахунок податків на базі всієї системи оперативних бюджетів промислового холдингу. Після визначення нарахувань за податками здійснюється процес бюджетування податкових платежів, який передбачає визначення податкових виплат для складання графіків розрахунків з бюджетом та формування бюджету руху грошових коштів.

Для складання прогнозного балансу руху грошових коштів здійснюється бюджетування податкової заборгованості. Отримані в результаті розрахунків параметри бюджетування податкових зобов'язань мають самостійне значення і використовуються для планування податкових доходів (економії на податках) у складі податкового бюджету. Таким чином, податковий бюджет оптимізується на альтернативній основі за рахунок

результативного визначення податкових доходів (економії на податках) і витрат (витрат, які пов'язано з організацією податкового менеджменту, процесом податкового планування, оптимізації та контролю). Це дозволяє визначити можливості отримання максимально можливого обсягу податкового прибутку (економії на податках) та ефективно його використання.

Податковий бюджет складається щомісячно, щоквартально та щорічно.. Даний документ несе в собі комерційну таємницю, тому він не є звітним та призначений для внутрішнього користування і внутрішнього управління. Як правило, зведений бюджет формується на весь фінансовий період (тобто календарний рік), а податки плануються залежно від законодавчо встановлених податкових періодів. У процесі податкового бюджетування також складаються окремі бюджети за кожним з податків, що сплачуються або бюджети за групами податків. У інтегрованих структурах, до яких відносяться промислові холдинги, доцільно складання податкових бюджетів кожного учасника і консолідованого податкового бюджету холдингу.

При цьому достатньо раціональним є підхід до управління податковими зобов'язаннями, при якому формується один загальний податковий бюджет, який у подальшому використовується для формування бюджету адміністративних витрат і фінансових бюджетів. Даний процес включає п'ять етапів. На першому етапі систематизується інформація про податкові платежі за попередній рік, оцінюються податкові зобов'язання у звітному році в порівнянні (за звітний період) умовах оподаткування. На другому етапі визначається коефіцієнт еластичності податків, який показує, як зміниться величина того чи іншого податку при зміні податкової бази чи ставки податку. На третьому етапі оптимізуються податкові платежі. На четвертому етапі формується податковий календар, у якому вказується, коли та які податки має сплатити підприємство. Це дозволить уникнути штрафних санкцій. У податковий календар за основними видами податків необхідно вносити відповідні коригування. На п'ятому етапі здійснюється оцінка економічної ефективності передбачуваної оптимізації з урахуванням витрат на її здійснення та формується податковий бюджет.

На великих підприємствах та об'єднаннях підприємств, до яких відноситься промисловий холдинг, податковий бюджет консолідується із центрів прибутку і центрів інвестицій, які є самостійними структурними одиницями промислового холдингу. Відповідальною за формування зведеного податкового бюджету є фінансово-економічна служба (відділ бюджетного планування, планово-економічний відділ, відділ планування податкових платежів, відділ податкового менеджменту) або департамент податкового планування, а за розрахунків окремих параметрів податкового бюджету (податкової бази) – відповідні підрозділи промислового холдингу залежно від розподілу відповідальності за бюджетні показники. При цьому планування податків здійснюється після формування операційних бюджетів (крім бюджету витрат та доходів) та інвестиційного

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. На основі проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки.

1. Податкове бюджетування як найважливіший спосіб управління податковими зобов'язаннями передбачає балансування податкових надходжень і платежів. У процесі планування діяльності на наступний рік при розробці фінансового плану податки і платежі виділяються окремим блоком у вигляді податкового бюджету. Сутність даного підходу полягає в

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

тому, що увага концентрується не на мінімізації податків, а на реалізації фінансової стратегії промислового холдингу.

2. Процес податкового бюджетування є результативною частиною корпоративного податкового планування, регулювання та контролю, а також комбінованим способом оптимізації податкових потоків. При цьому здійснюється вибір оптимальних рішень у сфері податкових надходжень і платежів з метою отримання максимального податкового прибутку. Кінцевою метою процесу податкового бюджетування є забезпечення довгострокової фінансової стабільності яке притаманне промислового холдингу.

3. Результати корпоративного податкового бюджетування промислового холдингу відображаються у податковому бюджеті, який містить інформацію про плановане нарахування податків і податкових платежів, що згрупована за видами податків із зазначенням бази оподаткування та кредиторської заборгованості перед бюджетом (включаючи реструктуризовану заборгованість), а також фіксує результати податкової оптимізації.

4. Управління податковим бюджетом у промислового холдингу доцільно здійснювати за допомогою відповідної моделі, яка дозволяє приймати рішення щодо зниження витратної частини та отримання економії (податкового прибутку), який можливо використовувати не тільки на стимулювання податкових менеджерів, але й у вирішення економічних та соціальних завдань розвитку окремих учасників та холдингу в цілому.

Таким чином, наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у розробці підходу до формування моделі управління податковим бюджетом у промислового холдингу.

Подальших досліджень потребують підходи до імплементації моделі управління податковим бюджетом у загальну систему бюджетування промислового холдингу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 11–19.
2. Бенч Н.Я. Податкове навантаження як окрема економічна категорія: теоретична сутність та спроби обрахунку / Н. Я.Бенч // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 2. – С. 111–118.
3. Бець М.Т. Оптимізація податкового планування на підприємствах України / М.Т. Бець, Н.М. Клим [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2007_605/10.pdf. – Назва з екрану.
4. Букина Г.Н. Корпоративный налоговый менеджмент как неотъемлемая составляющая стратегии управления бизнесом / Г.Н. Букина // ЭКО. – 2007. – №1. – С. 168–185.
5. Глушенко Я.І. Функція податкового планування в системі управління підприємства / Я.І. Глушенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/soc_gum/Vdnuet/econ/2008_4/30%20.pdf. – Назва з екрану.
6. Жук О.І. Податкове планування у системі управлінської діяльності суб'єкта господарювання / О.І. Жук, І.І. Проданова // Інноваційна економіка. – 2010. – № 6. – С. 36–38.
7. Иванов Ю.Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: монография / Ю.Б. Иванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов. – Харьков: ИНЖЭК, 2006. – 272 с.
8. Сухарева Л.О. Податкове планування в системі управління підприємством: монографія / Л.О. Сухарева, Л.М. Сухарев, Я.І. Глушенко. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2009. – 209 с.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрану.